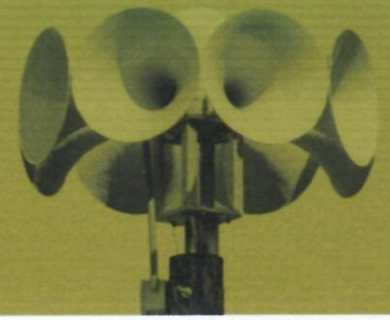

Лунає сигнал повітряної тривоги

Потрібно негайно прямувати до тимчасового укриття! Воно облаштоване у приміщенні школи або неподалік. Шлях до нього позначений вказівниками «Укриття».

УКРИТТЯ

Твої дії у школі під час переходу в укриття

Вчитель сповістить вас про загрозу.

Далі вчитель розкаже вам, як правильно вишикуватися й переміщатися.

Станьте так, як попросить учитель або інші шкільні працівники, які вас супроводжуватимуть до укриття.

Швидко й організовано виходьте із кабінету. Пам'ятай: твоя безпека зараз залежить від злагодженості в діях усіх однокласників.

Організовано й зосереджено йдіть у напрямку, позначеному спеціальними вказівниками.

Якщо під час сигналу повітряної тривоги ти перебуваєш на подвір'ї школи, якомога швидше переходь до найближчого укриття.

Сигнал повітряної тривоги пролунав, коли ти в дорозі

Пригадай, де знаходиться найближче укриття. Якщо ти перебуваєш у громадському транспорті, залиш його та перейди до укриття.

Якщо швидко дістатися до найближчого укриття неможливо, скористайся природними або штучними укриттями.

Озирнися довкола.

Розташуйся в балці, яру чи ярку, заглибленні, ямці, приміщенні чи споруді із заглибленням, якщо щось із цього є поруч.

Якщо таких споруд чи природних укриттів немає, знайди будівлю, де можна скористатися правилом «двох стін». Перебувай ЗА цими двома стінами.

Важливо не перебувати поруч із вікнами, скляними поверхнями, плиткою.

Будь ласка, завжди пам'ятай:

- ▶ важливі контакти (телефони батьків або близьких людей);
- ▶ свою групу крові;
- ▶ особливості, пов'язані зі станом здоров'я.

Можна носити з собою в рюкзаку, щоденнику або кишені записку з цими відомостями.

В УКРИТТІ

Вчителі або інші шкільні працівники допоможуть вам зайняти місця і продовжать заняття.

До вчителя або інших шкільних працівників завжди можна звернутися по будь-яку допомогу.

Після оголошення про відбій тривоги вчителі або інші шкільні працівники, які супроводжували й перебували з вами в укритті, знову попросять вас згрупуватися.

Якщо евакуація знадобиться також і з укриття, будь ласка, дій зі своїми однокласниками організовано.

ДІЇ ВЧИТЯ ПІСЛЯ ОТРИМАННЯ
СИГНАЛУ "ПОВІТРЯНА ТРИБОГА"
ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ

-організовано,
спокійно і без паніки
забезпечити швидке
переміщення дітей до
укриття;
-повідомити батьків
про передбачення дітей
в укритті;
-забезпечити, по
можливості,
комфортне
перебування дітей в
укритті;
-після завершення
сигналу забезпечити
організуваний вихід
дітей з укриття;

пляшка води
-батончик;
-записка від батьків у
якій вказано:
прізвище, ім'я, по-
батькові дитини,
дата народження,
адреса проживання,
контакти батьків,
сімейне фото (за
бажанням);
-рекомендовано мати
комплект змінної
близни та одягу

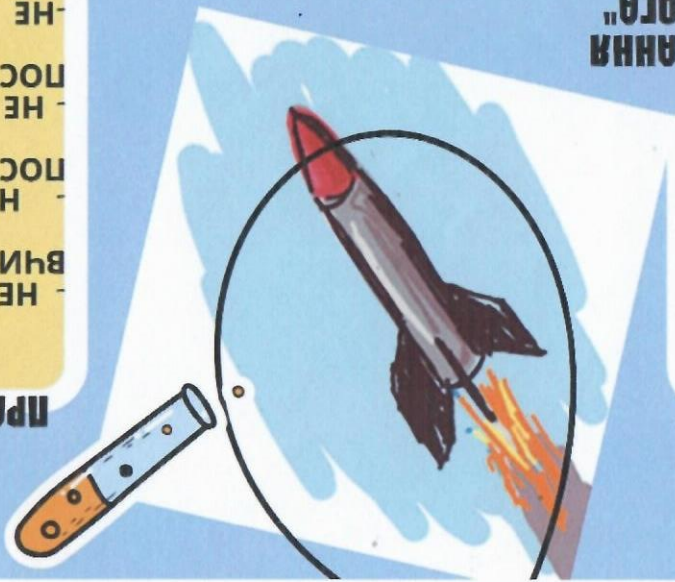
**ВМІСТ ЕВАКУАЦІЙНОГО РЮКАЗА
ДЛЯ ДИТИНИ (У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ)**

**ПРАВИЛА ЕВАКУАЦІЇ
ДЛЯ ДИТИНИ**

- НЕ ГОВОРИ - ЩОБ ЧУТИ
ВЧИТЕЛЯ;
- НЕ ВІЖИ - ЩОБ НЕ
ПОСТРАЖДАТИ;
- НЕ ШТОВХАЙСЯ - ЩОБ НЕ
ПОСТРАЖДАТИ ІНШІ;
- НЕ ПОВЕРТАЙСЯ - ЩОБ
ЗАЛИШАТИСЯ В БЕЗПЕЦІ.

**ВМІСТ ЕВАКУАЦІЙНОГО
РЮКАЗА
ДЛЯ КЛАСУ (ГРУПИ)**

-папір;
-ручка, олівець;
-блокнот із твердою;
-палітуркою;
-ліхтарик+батарейки;
-радіо+батарейки;
-свісток;
-вода, стаканчики;
-термоковдра;
-великі смітєві пакети;
-маркери;
-вінілові рукавички;
-мотузка;
-маски;
-скотч;
-ножиці;
-відро (бажано складне);
-туалетний папір;
-вологи серветки;
-розкладна клейонка;
-мультикутлю;
-енергетичні батончики для
всіх дітей;

Як діяти закладу освіти та учасникам освітнього процесу під час повітряної тривоги

Освітній ОМБУДСМЕН

Минулого тижня через масові ракетні обстріли, згідно з рекомендаціями МООН, заклади освіти були переведені на дистанційне навчання. На цьому тижні кожна громада вирішує та обирає форму навчання враховуючи безпекову ситуацію.

Але ракетні удари повторюються, і учасники освітнього процесу мають бути готовими й діяти чітко та злагоджено будь-якої миті.

Водночас нам відомі випадки, коли під час масових ракетних обстрілів до закладів освіти під час повітряної тривоги приїжджали батьки та залишали вихователям, вчителю, які встигли доїхати до закладу освіти до оголошення тривоги або вимушено приїхали до закладу під час тривоги, дітей або навпаки забирали їх із закладів. Ми розуміємо батьків, адже всі хвилюємося за своїх рідних та близьких і хочемо, аби під час небезпеки вони були поруч із нами. Але в такій ситуації батьки, на жаль, наражають на небезпеку і дитину, й себе.

Також нам пишуть, що в деяких закладах освіти керівництво під час повітряної тривоги примусово викликає працівників на роботу безпосередньо до закладу освіти, навіть якщо заклад працює дистанційно, зокрема й у заклади, в яких відсутнє укриття, що загрожує життю працівників.

А деінде до укриттів закладів освіти вриваються невідомі особи, хоча, за правилами, якщо заклад освіти розпочав очне навчання, мешканці прилеглих будівель мають користуватися іншими укриттями, бо укриття розраховано лише на здобувачів освіти та працівників закладу освіти.

Тому хочемо вчергове нагадати учасникам освітнього процесу про правила безпеки під час повітряної тривоги. Ми узагальнили рекомендації ДСНС, органів управління освіти, досвід Ізраїлю, а також надали власні пропозиції щодо підготовки та дій учасників освітнього процесу під час повітряної тривоги в різних ситуаціях:

- якщо тривога застала до початку занять;
- якщо тривога застала дорогою до закладу;
- якщо тривога застала в закладі освіти;
- якщо під час повітряної тривоги працівників викликають на роботу до закладу;
- якщо під час повітряної тривоги батьки хочуть забрати дитину з укриття.

ЯК КЕРІВНИКУ ОРГАНІЗУВАТИ РОБОТУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ

Нагадуємо керівникам закладів освіти [алгоритм від ДСНС щодо підготовки учасників освітнього процесу на випадок повітряної тривоги під час занять у закладі освіти](#):

1. Учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з місцем розташування захисних споруд та правилами поведінки під час евакуації й в укритті.
2. Учасники освітнього процесу заздалегідь повинні вміти виконувати заходи з **Плану реагування на надзвичайні ситуації або Інструкції закладу освіти**, які передбачені на випадок отримання сигналу повітряної тривоги.
3. Заклад освіти заздалегідь розміщує всі покажчики напрямку руху для швидкого та безпечного проведення евакуаційних заходів учасників освітнього процесу.

4. Керівник має визначити відповідальну особу з-поміж працівників закладу освіти, яка супроводжуватиме учасників освітнього процесу під час евакуації та укриття в захисній споруді.
5. Керівник заздалегідь встановлює відповідальних осіб, які після евакуації перевіряють заклад на наявність присутніх учнів за межами захисної споруди.

На нашу думку, керівник обов'язково має видати письмовий наказ або розпорядження щодо роботи закладів освіти та працівників під час повітряної тривоги. Видавати та ознайомлювати з документом необхідно завчасно.

У наказі слід прописати два варіанти розвитку дій:

- якщо повітряна тривога розпочалася, коли тривають заняття
- якщо повітряна тривога розпочалася до початку занять.

Адже, на жаль, отримуємо повідомлення від педагогічних працівників про те, що деякі безвідповідальні керівники закладів освіти, які зневажають своїх колег, примушують педагогів під час повітряної тривоги прибути до закладу освіти та працювати очно, зокрема й тоді, якщо здійснюється дистанційне навчання здобувачів. Зокрема примушують прибувати до тих закладів освіти, де відсутнє укриття.

З наказом повинні бути ознайомлені всі учасники освітнього процесу, адже деякі батьки навіть під час тривоги, ризикуючи життям дитини та своїм власним, везуть або приводять дитину до закладу. У такій ситуації є ризик, що батьки прийдуть до школи чи садочка, а там немає педагогічних працівників, усі перебувають в укритті, адже педагоги також не мають переміщуватися під час тривоги, ризикуючи власним життям, тобто немає кому передати дитину. Тому необхідно розробити чіткий алгоритм, як діяти батькам та педагогам, якщо тривога розпочинається до початку занять.

Ми вже неодноразово наголошували, що в кожному закладі освіти на основі алгоритмів ДСНС та МОН щодо дій у разі повітряної тривоги має бути розроблений індивідуальний алгоритм. Адже в кожному закладі освіти своя безпекова ситуація, яка залежить від територіального розташування закладів освіти, кількості здобувачів та працівників, розташування укриття, віку здобувачів, які навчаються у закладі тощо.

ЮНІСЕФ також рекомендує:

- організувати створення єдиного каналу комунікації в закладі освіти між керівництвом закладу та учасниками освітнього процесу на випадок повітряної тривоги, щоб володіти оперативною інформацією щодо ситуації в закладі;
- проінструувати учасників освітнього процесу, якщо у разі повітряної тривоги буде пошкоджено інтернет- та мобільний зв'язок, де знаходиться укриття й де після закінчення повітряної тривоги батьки зможуть забрати дитину.

Як діяти педагогічним працівникам під час повітряної тривоги

Якщо педагогічний працівник перебуває в закладі освіти

Нагадуємо педагогічним працівникам алгоритм від ДСНС щодо дій вчителя у разі повітряної тривоги під час занять у закладі освіти:

1. Відповідальна особа у разі надходження сигналу вмикає наявну систему оповіщення закладу.

2. Вчитель миттєво сповіщає учнів (словесно) про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації та припинення заняття.
3. Відповідальна особа разом із вчителями має скоординувати хід евакуації учнів від класу до захисної споруди (укриття).
4. Класи, в яких викладають вчителі, мають бути організовані для негайного пересування двома колонами в приміщенні класу та швидкого залишення кабінету. За можливості учні самоорганізуються для залишення кабінету та руху до захисної споруди. При обмеженому просторі для пересування учні залишають приміщення групами.
5. Відповідальні за евакуацію особи повинні знаходитись у заздалегідь визначених місцях та допомогти в організації та регулюванні швидкого руху до захисної споруди. Молодшим класам (1 або 2 класи) необхідно надати помічників.
6. Медичний працівник повинен знаходитись у відведеному для нього місці для швидкого надання медичної допомоги.
7. Відповідальні за евакуацію особи повинні знаходитись біля виходу із захисної споруди для здійснення контролю за порядком укриття учасників освітнього процесу та швидкого реагування у разі, якщо виявиться, що хтось відсутній.
8. Учні або цілі класи, які знаходяться на подвір'ї закладу, під час сигналу тривоги повинні рухатися під наглядом вчителя або самостійно до захисної споруди.
9. У середині захисної споруди відповідальні особи повинні забезпечити, щоб учні швидко та обережно зайняли свої місця. Після того як усі учні займуть свої місця відповідальний за клас повинен перевірити наявність усіх учнів.
10. Під час перебування в захисній споруді вчителі та відповідальні особи повинні провести заходи, щоб заспокоїти дітей та всіх, хто знаходиться в ній.

Якщо батьки хочуть забрати під час тривоги дитину з укриття – педагогічний працівник не має права передавати їм дитину. Докладніше про це читайте у підрозділі нижче.

Якщо тривога застала педагогічного працівника перед початком робочого дня

Якщо працівник має змогу швидко за 5-7 хвилин дістатися до закладу освіти і в закладі освіти є укриття, то працівник переміщується до укриття закладу освіти. Але варто враховувати розташування закладу освіти, у деяких регіонах до укриття необхідно переміститися за 2-3 хвилини.

Якщо у закладі освіти немає укриття, то працівник закладу має переміститися до найближчого до нього укриття за місцем його перебування.

Протизаконно та злочинно вимагати від працівників прибути до закладу освіти під час повітряної тривоги.

Дії батьків до та під час повітряної тривоги

Щоб підготуватися до можливої повітряної тривоги

ЮНІСЕФ рекомендує батькам:

- долучитися до каналу комунікації закладу освіти між адміністрацією закладу та учасниками освітнього процесу, щоб володіти оперативною та необхідною інформацією у разі повітряної тривоги;
- надати керівництву закладу свої контакти, контакти тих, хто може забирати дитину зі школи, деталі стану здоров'я дитини, зокрема про особливі потреби дитини. Також поінформуйте дитину, щоб вона знала свій резус-фактор та групу крові, свої хронічні хвороби, а також ваші контакти.

У нашій окремій публікації щодо евакуаційних рюкзаків ми [вже зазначали](#), що в рюкзак дитини варто покласти записку від батьків, у якій вказано прізвище, ім'я, по батькові дитини, дата народження, адреса проживання, контакти батьків, сімейне фото (за можливості й, бажано, з підписами, хто на ньому зображений). Також варто зазначити в цій записці резус-фактор та групу крові дитини.

Якщо під час повітряної тривоги дитина перебуває в закладі освіти

Як ми вже зазначали, нам відомі випадки, коли під час масових ракетних обстрілів 10 жовтня до закладів освіти під час повітряної тривоги приїжджали батьки та забирали дітей із закладів. Нагадуємо, що батьки не можуть забрати дитину з укриття під час повітряної тривоги, а педагог, відповідно, не має права відпустити дитину з укриття навіть на прохання батьків. До завершення повітряної тривоги дитина повинна залишатися в укритті. Адже так батьки наражають на небезпеку і себе, й дитину.

Пунктами 15-16 [Порядку заповнення та перебування в спорудах фонду захисних споруд цивільного захисту \(Витяг із Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджений наказом МВС від 09.07.2018 № 579\)](#) визначено, що вихід із захисної споруди здійснюється тільки якщо надійшла інформація про відсутність небезпеки (після уточнення ситуації в районі споруди), а також у випадках вимушеної евакуації.

Вимушена евакуація зі споруди фонду захисних споруд проводиться, якщо:

- відбулося пошкодження споруди, що виключає подальше перебування в ній осіб, які укриваються;
- відбулося затоплення споруди;
- сталася пожежа у споруді та утворилися в ній небезпечні концентрації шкідливих газів;
- було досягнуто граничних параметрів внутрішнього повітряного середовища, наприклад, в укритті суттєво знизився рівень кисню або у повітря є якісь небезпечні речовини.

Ми розуміємо батьків, адже всі хвилюємося за своїх рідних та близьких, особливо за дітей, і хочемо, аби під час небезпеки вони були поруч із нами. Але правильне рішення під час повітряної тривоги – батькам залишатися там, де вони є, і шукати найближче безпечне укриття для себе, а дитині – перебувати в укритті закладу освіти або закріпленому за закладом освіти укритті. Нагадайте дитині, що під час повітряної тривоги треба слухати вчителя і не слід покидати заклад освіти, щоб бігти додому або на вулицю.

Звертаємо увагу, що, наприклад, в Ізраїлі, [згідно з циркуляром*](#) генерального директора щодо забезпечення безпеки закладів освіти, під час стрілянини чи захоплення закладу освіти, навіть не у разі повітряної тривоги, а під час занять загалом усі ворота для входу на територію закладу зачинені відповідно до вказівок охоронця та за погодженням з офіцером безпеки ізраїльської поліції. Без дозволу закладу освіти після закриття воріт до закладу вхід іншим особам забороняється, зокрема навіть батькам, братам, сестрам учнів.

[А під час повітряної тривоги в Ізраїлі](#) діти повинні перебувати в бомбосховищі до кінця повітряної тривоги й навіть ще 10 хвилин після її завершення.

З досвіду роботи ізраїльських шкіл в умовах війни відомо, що під час бомбардування, незалежно від того, завершилися заняття чи ні, всі діти залишаються в укритті. Лише після завершення тривоги, налаштування комунікацій та запуску роботи громадського транспорту діти можуть повертатися додому. Класні керівники в такій ситуації обов'язково мають поцікавитися, чи дісталася дитина додому.

Якщо повітряна тривога трапилася дорогою до/із закладу освіти

Департамент освіти і науки Києва розробив рекомендації на випадок, якщо повітряна тривога застає здобувача дорогою до чи з закладу освіти. Наводимо батькам ці рекомендації трохи трансформовані:

- оберіть із дитиною безпечний шлях до школи та у зворотному напрямку (тобто складіть своєрідний маршрут руху), далі оберіть укриття, які дитина зможе використовувати дорогою в разі сигналу повітряної тривоги;
- поясніть дитині, щоб вона рухалася тільки за складеним маршрутом, не зупинялася і нікуди не звертала;
- наголосіть дитині, що якщо немає можливості швидко дійти до школи або дому під час сигналу повітряної тривоги, щоб дитина прямувала до визначеного вами укриття і перебувала всередині укриття, а не біля його входу;
- навчіть дитину не торкатися оголених електричних дротів, невідомих предметів, проговоріть правила мінної безпеки. Докладніше про правила мінної безпеки – на нашому сайті;
- повідомте класного керівника про місцеперебування дитини або попросіть дитину це зробити.

Що робити учасникам освітнього процесу, якщо не встигли добігти до укриття під час обстрілу: поради ДСНС

Якщо не було часу добігти до укриття, ДСНС радить:

- негайно перейти в приміщення без вікон або скористатися правилом двох стін (перша стіна бере на себе силу вибуху, друга – руйнування);
- якщо виникла пожежа чи пошкодження будинку – зателефонувати 101, вказавши точну адресу, поверх та покинути небезпечне місце;
- якщо в будинку стався вибух – слід якнайшвидше самостійно залишити будівлю та залишити двері відчиненими, щоб рятувальники не зрізали їх.

*неофіційний переклад циркуляра українською мовою

ЯК КЕРІВНИКУ ОРГАНІЗУВАТИ РОБОТУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПОВІТРЯНОЇ ТРИВОГИ

Наказом керівником закладу освіти у період дії ДСНС рекомендується учасників освітнього процесу на випадок повітряної тривоги підготувати у закладі освіти.

1. Учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з місцем розташування запасних шляхів та приміщень укриття під час сигналу й в укритті.
2. Учасники освітнього процесу мають бути ознайомлені з місцями укриття закладу освіти на випадок отримання сигналу повітряної тривоги.
3. Заклад освіти забезпечить розуміння всіма працівниками напрямку руху для швидкого та безпечного проведення евакуаційних заходів учасників освітнього процесу.

ДСНС

місці для швидкого надання медичної допомоги.

**ПРИМІРНИЙ АЛГОРИТМ
дій населення за сигналами оповіщення цивільного захисту
“Увага всім”, “Повітряна тривога”**

I. Алгоритм дій вчителя та відповідальної особи під час проведення навчальних занять

Підготовчі заходи:

1. Учасники освітнього процесу мають заздалегідь бути ознайомлені з місцем розташування споруд фонду захисних споруд, а також правилами поведінки під час евакуації та укриття в захисних спорудах.
2. Якщо за однією захисною спорудою закріплено більше одного закладу, то розподіл учасників освітнього процесу за наявними спорудами фонду захисних споруд відбувається з урахуванням їх місткості та розташування на місцевості.
3. Учасники освітнього процесу заздалегідь повинні вміти виконувати заходи з Плану реагування на надзвичайні ситуації або Інструкції навчального закладу, які передбачені на випадок отримання сигналу.
4. Заклад освіти заздалегідь повинен розмістити всі покажчики напрямку руху для швидкого та безпечного проведення евакуаційних заходів учасників освітнього процесу.
5. Під час евакуації та укриття в захисній споруді учасників освітнього процесу має супроводжувати відповідальна особа з числа працівників освітнього закладу.
6. Заздалегідь встановлюються відповідальні особи, які після евакуації перевіряють заклад на наявність присутніх учнів за межами захисної споруди.

Порядок дій при отриманні сигналу:

1. Відповідальна особа у разі надходження сигналу вмикає наявну систему оповіщення навчального закладу.
2. Вчитель має миттєво сповістити учнів (словесно) про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації та припинити навчальне заняття.
3. Відповідальна особа разом із вчителями має скоординувати хід евакуації учнів від класу до захисної споруди (укриття).
4. Класи, в яких викладають вчителі, мають бути організовані для негайного пересування двома колонами в приміщенні класу та швидкого залишення кабінету. За можливості учні самоорганізуються для залишення кабінету та руху до захисної споруди. При обмеженому просторі для пересування учні залишають приміщення групами.
5. Відповідальні особи за евакуацію повинні знаходитись у заздалегідь визначених місцях та допомогти в організації та регулюванні швидкого руху до захисної споруди. До вчителів, які супроводжують молодші класи, приставити помічників.
6. Медичний працівник повинен знаходитись у відведеному для нього

місці для швидкого надання медичної допомоги.

7. Відповідальні особи за евакуацію повинні знаходитися біля виходу із захисної споруди для здійснення контролю за порядком укриття учасників освітнього процесу та швидкого реагування у разі, якщо виявиться, що хтось відсутній.

8. Учні або цілі класи, які знаходяться на подвір'ї закладу, під час сигналу тривоги повинні рухатися під наглядом вчителя або самостійно до захисної споруди.

9. У середині захисної споруди відповідальні особи повинні забезпечити, щоб учні швидко та обережно зайняли свої місця. Після того як усі учні займуть свої місця відповідальний за клас повинен перевірити наявність усіх учнів.

10. Під час перебування в захисній споруді вчителі та відповідальні особи повинні провести заходи, щоб заспокоїти дітей та всіх, хто знаходиться в ній.

II. Алгоритм дій водія громадського транспорту (шкільного автобуса)

1. Водій має завчасно опрацювати маршрут руху транспорту на предмет наявності безпечних місць для укриття пасажирів.

2. Зупинити транспортний засіб у безпечному місці (на узбіччі дороги) поблизу найближчого укриття.

3. Поінформувати пасажирів про отриманий сигнал.

4. Вивести пасажирів (учасників освітнього процесу) з транспортного засобу, у разі наявності маломобільних груп населення організувати за допомогою пасажирів (кондуктора, супроводжуючого) їх евакуацію.

5. Швидко, без паніки зайняти місце у найближчій захисній споруді (сховищі, підвальному приміщенні, паркінгу тощо).

6. Якщо захисної споруди поблизу немає, сховатися за бетонними плитами, бордюром, лягти у заглибленнях землі, згрупуватися та закрити голову руками.

7. Підтримувати зв'язок з диспетчером, або відповідальною особою за маршрут транспорту, а також з екстреними службами.

**За наявності у організатора перевезень відповідальної особи за пасажирів, така особа діє за цим алгоритмом та організовує виконання пунктів 4 — 6 пасажирями автобусу, у тому числі дітьми.*

III. Алгоритм дій персоналу та відвідувачів у торговельно-розважальних центрах та інших торговельних комплексах

Рекомендації власникам:

1. Забезпечити наявність та готовність системи оповіщення на випадок надзвичайної ситуації воєнного характеру.

2. Визначити найближчі укриття для відвідувачів та персоналу.

3. Позначити маршрути евакуації до укриттів.

4. Призначити осіб, відповідальних за оповіщення, відкриття дверей запасних евакуаційних виходів, забезпечення порядку під час евакуації, збереження майна тощо.

5. Розробити чітку інструкцію для працівників щодо дій за сигналом та провести з ними тренування.

6. Розмістити на видному місці інформацію для відвідувачів щодо порядку дій за сигналом.

7. Періодично доводити інформацію до відвідувачів щодо дій у разі загрози та виникнення надзвичайної ситуації (гучномовним зв'язком, пам'ятками, буклетами тощо).

8. Організувати швидку евакуацію відвідувачів та персоналу у разі загрози.

9. Перевірити відсутність людей у приміщеннях після евакуації.

10. За необхідності вжити обмежувальні заходи щодо кількості відвідувачів.

Рекомендації відвідувачам:

1. Ознайомитися з інформацією щодо дій у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій під час перебування у закладі.

2. Дотримуватися правил поведінки у місцях масового перебування людей.

3. Не залишати неповнолітніх дітей без нагляду.

4. Уважно стежити за сигналами системи оповіщення та оголошеннями адміністрації закладу.

5. Неухильно виконувати вказівки адміністрації закладу.

6. У разі оголошення евакуації негайно залишити приміщення, зберігаючи спокій.

7. Під час евакуації не користуватися ліфтами, спускатися сходами, прямувати визначеними маршрутами евакуації до визначених укриттів.

8. Швидко, без паніки зайняти місце у найближчій захисній споруді (сховищі, підвальному приміщенні, паркінгу тощо).

9. Якщо захисної споруди поблизу немає, сховатися за бетонними плитами, бордюром, лягти у заглибленнях землі, згрупуватися та закрити голову руками.

10. При виникненні паніки зберігайте спокій та здатність швидко і правильно оцінювати ситуацію.

11. За необхідності надати допомогу тим, хто її потребує.

Якщо у закладі освіти – надзвичайна ситуація: правила поведінки та евакуації

ВСЕОСВІТА

Ми маємо усвідомлювати, що від злагоджених дій освітян, правоохоронних органів і служб залежить життя наших дітей.

Останніми тижнями в Україні знову піднялась хвиля фальшивих повідомлень про мінування різноманітних об'єктів – станцій метро, торговельних центрів, державних установ. Також почастишали випадки «мінування» шкіл.

Дехто ставиться до подібних повідомлень, як до недолугих «жартів», проте поліція чи підрозділи служби змушені реагувати на кожен виклик з усією відповідальністю та серйозністю.

Ми не можемо ігнорувати повідомлення про мінування. Неважливо, з якої території цей дзвінок надходить, це безпека і життя людей, і ми все повинні перевіряти, – коментує **Оксана Блищик**, керівниця управління комунікації Нацполіції.

За її словами, бувають випадки, коли з однією й тією самою погрозою надходять десятки листів з різних адрес, і хоча правоохоронці підозрюють, що це фейк, все одно мають перевіряти об'єкти.

Подібна ситуація унеможливує системний та якісний освітній процес, кажуть освітяни.

Так, днями у Києві «замінювали» близько 40 шкіл, у деяких містах України через схожі масові повідомлення школярів [перевели на дистанційне навчання](#). Зокрема, міська влада Миколаєва та Черкас рекомендувала закладам освіти працювати в онлайн-режимі. І це триває з 12 січня.

Таке рішення викликало у громадян неоднозначну реакцію. Одні звинувачують поліцію у бездіяльності, інші ж називають подібні дії «видуманою маніпуляцією».

Знервованість батьків можна пояснити нерозумінням чи несприйняттям серйозності ситуації, що складається. Але у будь-якому разі ми маємо усвідомлювати, що від злагоджених дій освітян, правоохоронних органів і служб із надзвичайних ситуацій залежить життя наших дітей і громадян.

До того ж часом повідомлення про загрозу терористичного акту у закладах освіти мають підстави. Так, наприкінці минулого року [повідомлення СБУ](#) про запобігання терористичного акту в одному з коледжів свідчить про те, що в Україні можливі такі випадки.

Тому під час оголошення команди про евакуацію з закладів освіти та установ системи освіти треба:

- визначити найбезпечніші евакуаційні шляхи та виходи до безпечної зони у найкоротший строк;
- ліквідувати умови, які сприяють виникненню паніки. З цією метою працівникам закладів та установ не можна залишати дітей без нагляду з моменту виявлення пожежі та до її ліквідації;
- дітей молодшого віку і хворих слід евакуювати в першу чергу;
- у зимовий час на розсуд осіб, які здійснюють евакуацію, діти старших вікових груп можуть заздалегідь одягтися або взяти теплий одяг із собою, а дітей молодшого віку слід виводити або виносити, загорнувши в ковдри або інші теплі речі;
- ретельно перевірити всі приміщення, щоб унеможливити перебування у небезпечній зоні дітей;

- виставляти пости безпеки на входах у будівлі, щоб унеможливити повернення дітей і працівників до будівлі.

Ресурсний центр прав дитини у посібнику [«Врятуйте дітей – стандартні процедури та правила безпеки для учнів та студентів»](#) пропонує такі правила евакуації:

Правила евакуації для дітей:

- Не говори – щоб чути вчителя.
- Не біжи – щоб не постраждати.
- Не штовхайся – щоб не постраждали інші.
- Не повертайся – щоб залишатися в безпеці.

Правила евакуації для дітей

Не говори

Не біжи

Не штовхайся

Не повертайся

Учні також просять дотримуватися всіх вказівок педагогів та у разі потреби допомогти іншим дітям евакуюватися. Після прибуття до безпечної зони – не розходитися і залишатися разом із класом.

Правила евакуації для педагогів:

- Евакуація здійснюється за відповідним звуковим сигналом, який, у разі потреби, активує адміністрація або уповноважена особа.
- Нагадайте дітям про головну мету евакуації: їхня безпека та правила евакуації: не говори; не біжи; не штовхайся; не повертайся.
- Закрийте двері та вікна.
- Перевірте безпечність маршруту для евакуації.
- Під час евакуації радять об'єднувати два класи, і під час переміщення один вчитель очолює колону, а інший завершує колону дітей двох класів.
- Допоможіть дітям з інвалідністю та маленьким дітям.

Незадоволеним освітянам і деяким батькам варто пам'ятати відоме прислів'я: «Попереджений – значить озброєний».

Вас також можуть зацікавити такі матеріали: [Зберігайте спокій: поради психолога щодо повідомлень про «замінування»](#)

Що робити після сигналу повітряної тривоги?

МОН

Основний алгоритм — дії вчителя під час повітряної тривоги — розробило Міністерство освіти і науки України. Його [оприлюднили на сайті МОН](#).

- Відповідальна особа вмикає наявну систему оповіщення закладу.
- Учитель сповіщає учнів про загрозу, а батьків — про переміщення дітей до укриття.
- Необхідно організувати пересування двома колонами в приміщенні класу та швидко залишити кабінет.
- Для супроводу початкових класів можуть бути залученні помічники.
- Для швидкого надання медичної допомоги має бути залучений медичний працівник.
- Відповідальні особи після оголошення сигналу оповіщення мусять перевірити всі приміщення закладу на відсутність у них учасників освітнього процесу та працівників закладу, по завершенню перевірки прямувати до найближчого укриття.
- Учні, які перебувають на подвір'ї закладу, під час сигналу оповіщення повинні самостійно рухатися до найближчого укриття фонду захисних споруд.

Якщо навчаються діти з ООП?

Учитель має подбати про швидке та спокійне переміщення до укриття, спеціальне місце та заходи, що будуть здійснюватися в укриттях для максимального залучення до них дітей з ООП.

Що робити в укритті?

- Відповідальні особи повинні допомогти учасникам освітнього процесу швидко та спокійно зайняти місця.
- Вчителі та відповідальні особи здійснюють необхідну підтримку, заходи для комфортного та спокійного перебування в укритті.

Після сигналу «Відбій тривоги»:

Вчителі та відповідальні особи слідкують за тим, щоб вихід усіх учасників освітнього процесу з укриттів здійснювався колонами або групами.

Школи можуть розробити уточнені інструкції з урахуванням місцевої специфіки. Деякі заклади освіти вже склали власні, які ставили у приклад на Серпневій педагогічній конференції.

Скажімо, вінницький ліцей № 29 розробив [візуальні підказки](#). А також дуже чіткий порядок дій вчителя на випадок евакуації:

- негайно організуйте евакуацію дітей з будівлі школи.
- Зберіть учнів і зробіть перекличку.
- Проведіть учням короткий інструктаж щодо пересування школою у безпечне місце.
- Повідомте адміністрації школи, хто з учнів перебуває разом з вами, а хто відсутній.
- Дізнайтеся, які аварійні виходи обстежені й безпечні.
- Якщо відчуваєте запах диму, закрийте дихальні шляхи щільно згорнутим предметом одягу та виведіть учнів.
- Коли прибудете на місце евакуації, зробіть повторну перекличку.
- Повідомте адміністрацію школи про те, що дісталися безпечного місця.

А ось варіант [Миропільського ліцею Житомирської області](#).

Тривога

Три довгі дзвінки — персонал та учні школи сповіщаються про виникнення надзвичайної ситуації та про початок екстреної евакуації школи.

Евакуація школи

Почувши сигнал тривоги, учні у супроводі вчителя, який іде позаду всього класу та бере із собою класний журнал, організовано пересуваються до виходів згідно зі схемою евакуації.

Відповідальний за ЦО координує роботу з евакуації та не допускає скупчення і паніки на виходах зі школи.

Збір

Учні та вчителі після виходу з приміщення школи організовано пересуваються до спеціально відведених місць на безпечній відстані, де шикуються в шеренгу по класах.

Перевірка

Після прибуття класів на місце терміново проводиться перевірка присутності дітей за списками класних журналів, після чого вчителі повинні доповісти про кількість евакуйованих дітей.

Якщо сигнал тривоги пролунав під час перерви, потрібно без паніки просуватися до найближчого виходу і відходити на безпечну відстань. Чергові вчителі обходять кабінети на поверхах, де чергують, і перевіряють, чи всі залишили школу.

Учитель — не «крайній»

Освітняни усвідомлюють, що всі ці завдання можуть стати важким тягарем, якщо вчителю не допомагатимуть інші учасники освітнього процесу. Тож батьків потрібно залучати, щоб вони самі правильно діяли в цій складній ситуації, а також щоденно готували дітей. Школярам, на жаль, доведеться звикати до навчання на тлі повітряних тривог. Закордонний досвід підказує, що діти швидко дорослішають під час війни, стають більш дисциплінованими та зібраними, ніж цього очікують від них дорослі. Тож потрібно ввести до щоденних рутин школяра підготовку та задалегідь знизити рівень тривоги.

Проте вчителі й батьки теж потребують допомоги, зокрема, матеріалів про те, як організувати безпечний навчальний процес. За це складне завдання береться UNICEF Ukraine, як повідомила представниця Дитячого фонду ООН Світлана Кісільова.

Інструкція татам і мамам, як поводитися під час повітряних тривог у школі:

- Будьте впевнені, що діти прямують до укриття, де є все необхідне для їхньої безпеки та комфортного перебування.
- Підтримуйте атмосферу взаємоповаги: не турбуйте вчителів без нагальної потреби, адже під час повітряної тривоги вони першочергово дбають про дітей.
- Пам'ятайте, що закінчення повітряної тривоги у школі синхронне з повідомленнями від держави, тож діти весь час мають перебувати в укритті.
- Поважайте правила школи, відповідно до яких може бути заборонено забирати дитину до завершення повітряної тривоги заради дотримання безпеки всіх учасників освітнього процесу.
- Якщо під час сигналу тривоги ви перебуваєте на території школи, дотримуйтеся загальних правил евакуації, адміністрація спрямує вас до підготовленого укриття.
- Пам'ятайте: під час повітряної тривоги педагог не має права відпустити дитину додому на прохання батьків.

Як діяти в разі сигналу тривоги на шляху до школи чи дому?

- Разом із батьками обрати безпечний шлях до школи та у зворотному напрямку.
- Обрати укриття, яке дитина зможе використовувати в разі сигналу повітряної тривоги.

- Учні мають рухатися тільки обраним маршрутом. Не зупинятися та не звертати зі шляху, визначеного батьками.
- У цей час не можна залишатися без необхідності на вулиці. Учень має якомога менше часу проводити поза стінами школи чи дому.
- Якщо немає можливості під час сигналу повітряної тривоги дійти до школи чи дому, дитина має зайти у визначене укриття.
- Школяр обов'язково повідомляє батьків та класного керівника про своє місцеперебування.
- Під час сигналу тривоги учневі не можна залишатися біля входу в укриття, треба зайти в середину.
- Дитина має знати, що по дорозі не можна торкатися невідомих або підозрілих предметів — це може бути небезпечно для життя.

Як вчителю готувати щодня учнів?

- Ознайомити їх із місцем розташування укриттів, правилами поведінки під час переміщення до укриття та перебування в ньому.
- Пояснити всі дії, передбачені Планом реагування на надзвичайні ситуації або Інструкцією закладу.
- Обговорити рюкзак безпеки: які необхідні речі школярі повинні взяти із собою в укриття.
- Встановити або переконатися, що встановлені покажчики напрямку руху до укриттів для швидкого та безпечного переміщення.

Як зацікавити школярів правилами безпеки?

Звісно, учням, особливо початкової школи, не буде цікаво слухати щодня про одне й те саме. Тож вчителю достатньо вмикати готові інформаційні ролики, радить директор столичного департаменту освіти і науки Олена Фіданян. Хоча в інших регіонах теж будуть розробляти відео, Київ першим впорався із цим завданням. Можна скористатися для занять будь-яким спокійним позитивним відео тривалістю менш ніж хвилина. Ось кілька:

[Алгоритм дій учнів під час евакуації з класу до укриття](#)

[Торбинка для екстренної ситуації](#)

[Як діяти в разі сигналу тривоги чи небезпеки на шляху до школи або дому](#)

А на сайті МВС України для учнів є [«Абетка з безпеки школяра»](#). З неї вчитель може взяти матеріали для бесід зі школярами. Там ідеться про поведінку під час повітряної тривоги у школі та вдома, про мінну безпеку, надання домедичної допомоги й навіть про дії в разі використання ядерної чи хімічної зброї. А також у збірці є правила дорожнього руху, протипожежні правила, інформація про ризики в інтернеті та про те, як захиститися від булінгу.

Інформувати та навіть навчити дитину правильного порядку дій — лише пів справи. Важливо знизити страх перед переходом до укриття. Адже паніка та сльози учнів можуть призвести до біганини, криків, налаштувати негативно інших дітей, знизити дисципліну, загальмувати процес. Це вимагатиме від учителя напруження всіх сил, щоб узяти ситуацію під контроль. Тож Міністерство охорони здоров'я разом із дитячою та сімейною психологинею Світланою Ройз розробили методичку [Як допомогти дітям не лякатися сирени](#). І звісно ж, у цьому теж буде потрібна допомога тат і мам.

Як батькам готувати щодня школярів:

[Це також інструкції](#) від UNICEF Ukraine:

- Поговоріть з дитиною про евакуацію у школі: дізнайтеся про її ставлення до цього та можливі страхи. Педагоги також проведуть бесіди, але важливо, щоб цей процес був двостороннім, а настанови, які дитина отримує від батьків та вчителів, не суперечили одна одній.
- Поговоріть про особисту відповідальність під час евакуації. Поясніть, що вчителі обов'язково супроводжуватимуть клас, але дитині так само важливо дотримуватися правил та прямувати з усіма до укриття.
- Необхідно пояснити дитині, що попри повітряну тривогу освітній процес триває, і не можна так просто залишати заклад освіти. Також варто нагадати дитині, що перебування поза межами укриття може загрожувати її життю та здоров'ю.
- Подбайте про те, щоб дитина володіла важливою інформацією: знала ваші контакти, свою групу крові, чи має хронічні хвороби тощо (наприклад, це може бути нашивка на шкільній формі для дітей початкової школи).

Як координувати дії зі школою?

- Ознайомтеся з безпековими правилами школи до початку навчального року, уточніть нюанси, які вас хвилюють, з адміністрацією чи вчителями.
- Надайте адміністрації всю необхідну інформацію: свої контакти й контакти тих, хто може забирати дитину зі школи, деталі про стан здоров'я дитини.
- Якщо в дитини є особливі потреби, ви хвилюєтеся про її фізичний чи ментальний стан, окремо проговоріть це з адміністрацією. Уточніть про медикаменти чи інші засоби, що необхідні дитині, узгодьте окремі канали комунікації з вами за потреби.
- Долучіться до загального каналу комунікації — розсилки/чату школи чи класу, щоб отримувати необхідні новини.

Після сигналу «Відійти тривоги».

Вчителі та відповідальні особи слідкують за тим, щоб вихід усіх учасників освітнього процесу з укриття здійснювався кожною або групами.

Школи можуть розробити уточнені інструкції з урахуванням місцевої специфіки. Деякі заклади освіти вже зробили це самі, які ставили у приклад на Серпнській педагогічній конференції.

Скажімо, мілицький ліцей № 2 розробив свій власний план дій. А також дуже чіткий порядок дій вчителів на випадок евакуації:

- негайно організуйте евакуацію дітей з будівлі школи;
- зберіть учнів і зробіть перекличку;
- проведіть учням короткий інструктаж щодо перебування школою у безпечне місце;
- повідомте адміністрації школи, хто з учнів перебуває разом з вами, а хто відсутній;
- дізнайтеся, які аварійні виходи обстежені в безпечні;
- якщо відчуваєте запах диму, закрийте дихальні шляхи щільно згорнутим предметом одягу та виведіть учнів;
- коли перебуєте на місці евакуації, зробіть повторну перекличку;
- повідомте адміністрацію школи про те, що дістанувся безпечного місця.

А ось варіант інструкційного листа з Чернівецької області.

Тривога

Три довгі дзвінки — персоналі та учні школи сповіщаються про виникнення надзвичайної ситуації та про початок екстреної евакуації школи.